

هەلسەنگاندنی کاریگەرییەکانی باشبوونەوهی ئابووری لەسەر خواست بۆ وزە لە جیهان و دەردانی دووانەئۆکسیدی کاربۆن لە ۲۰۲۱دا

21-04-2021

نووسەرەکان

ناوەندی لیکۆلینەوهی رووداو

کورتە : ئازانسى نۆودهولەتیی وزە [IEA] راپۆرتییکی لەبارەى بەشە جیاجیاکانی کەرتی وزەى جیهان لە 2021 بۆلاوکردوووتەوه، لەوانەش: نەوت، گازی سرووشتی، کارهبا، وزە بەردهوامەکان، وزەى ئەتۆمى و دەردانی دووانەئۆکسیدی کاربۆن.

و:محمود بابان |

ئاژانسى نيودەولەتتى وە [IEA] راپورتىكى لەبارەى بەشە جىياكانى كەرتى وزەى جىهان لە 2021 بىلاوكردووتەو، لەوانەش: نەوت، گازى سرووشتى، كارەبا، وزە بەردەوامەكان، وزەى ئەتۇمى و دەردانى دووانەئۇكسىدى كاربۇن.

ھەلسەنگاندى كارىگەرىيەكانى باشبوونەوھى ئابوورى لەسەر خواست بۇ وزە لە جىهان و دەردانى دووانەئۇكسىدى كاربۇن لە 2021 (1)

لەراپۇرتەكەدا پىداچوونەوھە بە داتاكانى خواست و خستىنەپو بۇ نەوت، گازى سرووشتى و خەلوز و دەردانى دووانە ئۇكسىدى كاربۇن لە ئەمسالدا كراو و دەرکەوتوھە خىراکردنى کوتانى قورچكە فاكسىنى كۇفید 19 لە زۇرەى وئاتانى گەورە ئابوورى جىهان و وەلامدانەوھى قەيرانە داراييەكان بووتە ھۆى گەشەکردنى ئابوورى جىهان و ھەلگەرانەوھى خواست بۇ جۇرە جىاوازەكانى وزە لە 2021 بە بەراورد بە سالى رابردوو.

جىهان، سالى دووھى بىلاو بوونەوھى پەتاي كۇفید-19 و جۇرە گۇراوھەكانى كۇرۇنا بەرپىدەكات، كە كارىگەرى تەواوى لەسەر خواست بۇ وزە لەسەر ئاستى وئاتانى تازە گەشەکردوو و وئاتانى گەورەى ئابوورى جىهاندا ھەيە. شەپۇلى سىيەمى بىلاو بوونەوھى كۇرۇنا بووتە ھۆى سەپاندن و درىژکردنەوھى ھاتووچۇى سنووردار لە وئاتاندا و كارىکردووتە سەر زىادبوونى خواست لەسەر وزە، بەلام پاكىچەكانى ھاندانى ئابوورى و خىراکردنى دابەشکردنى قورچكە فاكسىن لەجىهاندا ھىوايەكى بۇ جىھانى وزە گەراندووتەوھە.

لە 2021دا ھەنگاۋەكانى خىراکردنى کوتانى جىھانى (فاكسىنى كۇفید-19)، ئەگەرەكانى دەرکەوتنى جۇرپكى نوپى فاپرۇسى كۇرۇنا و قەبارەى پاكىچى ھاندانى ئابوورى بەبەكەوھە، نەخشەى خواست و خستىنەپووى وزە دادەپۇن و دەرئەنجامى جىاوازى بۇ جۇرەكانى وزە دەپىت.

بەپى داتاكانى ئاژانسى نيودەولەتتى وزە، لە وئاتانى تازەگەشەکردودا خواست بۇ وزە دەگەرپىتەوھە بۇ پىش سالى 2019 و بگرە 0.5% پىش زىاتر دەپىت. پىشپىنپىدەكرىت لە ئەمسالدا برى خواست بۇ بەكارھىنانى وزە بە رىژەى 4.6% زىادىكات، كە ئەمەش تەواو پىچەوانەى ئەو رىژەى سالى 2020، كە بەھۆى بىلاو بوونەوھى كۇفید-19 بە رىژەى 4% خواست بۇ وزە كەمىكرد، واتە (-4%). ئەو زىادبوونەى خواست بۇ وزە لەسەر ئاستى جىهان لە 2021دا بە رىژەى 70% دەگەرپىتەوھە بۇ وئاتانى تازە گەشەکردوو و وئاتانى جىھانى سىيەم، كە لە وئاتانە بە رىژەى 3.4% خواست بۇ وزە لەسەر 2019وھە دەپىت، بەلام بە پىچەوانەوھە، لە ئەمسالدا لە وئاتانى پىشكەوتوو ئابووریدا، خواست بۇ وزە بە رىژەى 3% كەمترە لەپىش بىلاو بوونەوھى پەتاي كۇفید-19 دەپىت.

بەپى دوايىن راپۇرتى سىندووقى دراوى نيودەولەتتى [IMF] كە پىشپىنپىيەكانى بۇ گەشەکردنى ئابوورى جىهان خستووتەپرو، لە 2021دا ئابوورى جىهان بە رىژەى 6% گەشەدەكات، كە ئەمەش دەپىتەھۆى گەشەکردنى گەشەى بەرھەمى ناوخۇپى جىهان GDP بەجۇرپك كە رىژەى 2% زىاتر لە سالى 2019دەپىت.

بەپى داتاكانى چارەكى بەكەمى ئەمسال، كە پىشپىنپىيەكانى بۇ تەواوى 2021 لەسەر بىناتنراوھە، دەرەكەوپىت كە قەدەخەى ھاتووچۇ ھەلگىراوھە و چالاكىيە ئابوورىيەكان دەستيان پىكردووتەوھە. لەكاتىكدا ھىواكان بۇ باشبوونى ئابوورى جىهان و گەراندەوھى خواست بۇ وزە واىكردوھە دەردان ياخود بىلاو بوونەوھى دووانەئۇكسىدى كاربۇن لە ئەمسالدا بگاتە ئاستىكى پىوانەى، لە ئەمسالدا دەردانى دووانە ئۇكسىدى كاربۇن بە رىژەى 5% ياخود 33 مىليار تۇن زىاد دەكات، كە ئەمەش بە دووھەم گەورەترىن زىادبوونى دەردانى دووانە ئۇكسىدى كاربۇن لە مېژوودا دادەنرپت.

لە ئەمسالدا خواست بۇ وزە لەسەر ئاستى جىهان بە رىژەى 4.6% زىاد دەكات و قۇناغى پىش بىلاو بوونەوھى پەتاي كۇفید-19 تىدەپەرنپىت. سالى 2020، خواست بۇ وزە بە رىژەى 4% (-4%) دابەزى، كە لە جەنگى جىھانى دووھەمەوھە گەورەترىن دابەزىنى خواست بۇ وزە بوو. ھەرەھە گەورەترىن دابەزىنىش بوو بەو شىوازە بەرچاۋە. بەپى دوايىن ئامارەكانى خواست بۇ وزە لە چارەكى بەكەمى ئەمسالدا ھىشتا كارىگەرىيەكانى پەتاي كۇفید-19 لەسەر بەكارھىنانى وزەى جىهان بەرچەستەيە و بەردەوامە.

لە راستىدا، ئاسۆى 2021 ى وزەى جىهان بەندە بەچەند ناچىگىرىيەكەوھە، لەوانەش کوتانى جىھانى (كوتانى فاكسىنى كۇرۇنا)،

رېكاره كاني قەدەخەي ھاتوچۇ، كە مەترسىيە بۇ سەر ئابوورى، ھەرۈھە قەبارە و كارىگەرىيە كاني پاكىجى ھاندانى ولتان. بەپىي دوايىن پىشېبىيە كاني بۇ ئابوورى جىھان دەردە كەوئىت، كە گەشە كەردنى بەرھەمى ناوخۇ GDP لەسەن رووھە ئاستى 2019 تىدە پەرىنئىت. ئەوانىش: خواست بۇ بەرھەمە كاني، خزمەتگوزارى و وزە. لەگەل ئەوھشدا، چالاكى گواستەوھە، بەتايىبە تىش گەشتى ئاسمانى و فرۇكەوانى لەژىر كارىگەرىيە كاني دەمىنئەتەوھە، بەلام ئەكەر گەشتە ئاسمانىيە كاني بگاتەوھە پىش قۇناخى بلبوونەوھەي پەتاي كۇفئىد-19، ئەوا خواست بۇ وزە لە جىھاندا بەرىژەي 2% لەسەرۈو ئاستى 2019وھە دەبىت، كە ئەمەش زىادبوونىكى فراوانە لەگەل گەپانەوھە و ئاسايىبوونەوھەي چالاكى ئابوورى لە جىھاندا.

چاۋەپواندە كەرىت خواست بۇ زۇربەي جۇرە جىاۋازە كاني وزە لە ئەمسالدا بگاتە ئاستىكى نموونەيى و گەشە كەردنىكى بەرچاۋ بەخۇۋوھە بىيىنئىت. چاۋەپواندە كەرىت خواست بۇ خەلوز بەرىژەي 60% بە بەراورد بەسەرجم جۇرە كاني وزە بەردەوامە كاني زىاتر بىت، كە ئەمەش بە رىژەي 5% ياخود 1500 مىگا تۇن لە ئامانجى كەمكەردنەوھەي سالانەي دەردانى دووانە ئۇكسىدى كارىبۇن لە جىھاندا دوورمان دەخاتەوھە. لەراستىشدا ئەم زىادبوونە دەبىتە ھۇي پىچەوانە كەردنەوھەي نىزىكەي 80% لەو كەمبوونەوھەي لە 2020دا رووئىدا. لە ئەمسالىشدا دەردانى دووانە ئۇكسىدى كارىبۇن تەنيا 1.2% ياخود 400 مىگا تۇن بە بەراورد بە 2019 كەمتر دەبىت.

نەوت لە 2021دا چى لىدئىت؟

نەوت قورسەتريىن گورزى لە 2020دا بەركەوت و خىراتريىن گەشە كەردنىش لە 2021دا بەخۇۋوھە دەبىنئىت. كەمبوونەوھەي خواست بۇ وزە لە 2020دا بەيەكسانى و بەھەمان كارىگەرىيە بەسەر جۇرە جىاۋازە كاني وزەدا دابەش نەبوو، ھەر بۇيە نەوت گەورە تريىن گورزى بەركەوت و زۇرتريىن رىژەي خواست بۇي رووئىدا. ئەويش بەھۇي رىكارە كاني قەدەخەي ھاتوچۇ و كەمبوونەوھەي چالاكىيە كاني لەسەر ئاستى جىھان. ھەر بۇيەش لەو سالەدا خواست بۇ سووتەمەنى لە سىكتەرى گواستەوھەدا بەرىژەي 14% بە بەراورد بە 2019 كەمىكەرد، تاوھكو ئەوھەي لە مانگى نىسانى 2020دا خواست بۇ نەوت لەسەر ئاستى جىھان بەرىژەي زىاتر لە 20% لە خوار ئاستى پىش قەيرانە كەنەوھە بوو. لە ئەوايى 2020پىش خواست بۇ نەوت بەرىژەي 9% كەمىكەرد.

لە ئەمسالىشدا پىشېبىندە كەرىت خواست بۇ نەوت بەرىژەي 6% زىاد بگات، ئەو زىادبوونەش خىراتر و زىاترە لە ھەموو جۇرە كاني دىكەي سووتەمەنى. دوايىن جارىش، كە خواست بۇ نەوت بەم شىۋەيە زىادى كەردبىت لە سالى 1976دا بووھە. سەرەپاي ئەو خىرايىبە لە زىادبوون و گەپانەوھەي خواستە بۇ نەوتى خاۋ، بەلام ھىشتا بەرىژەي 3% ياخود 3.1 مىليۇن بەرمىل لە رۇژىكدا لەخوار ئاستى سالى 2019وھەيە. يەككە لە ھۇكارە كانيش بەھۇي چالاكىيە كاني گواستەوھەيە، چونكە تاوھكو ئىستاش لەژىر كارىگەرى رىكارە كاني ماوھتەوھە و چاۋەپواندە كەرىت بەدرىژايى ئەمسالىش بەردەوامىيەت، بەلام ئەكەر ھەيە لە مانگە كاني كۇتايى 2021 بۇ ئاستى پىش قۇناخى بلبوونەوھەي پەتاي كۇفئىد-19 بگەپتەوھە. خواستى گواستەوھەي ئاسمانىيەش لە ئەمسالدا لەسەر رىچكەي خۇي بەردەوامدەبىت و لەخوار ئاستى 2019وھە دەمىنئەتەوھە. بەتەنياش لە كىشۋەرى ئاسيا و بە بەرچاۋتريش چىن، خواست بۇ نەوت بە بەراورد بە قۇناخى پىش كۇفئىد-19 بە باشى زىاد دەكات.

خواست بۇ نەوت لە ئەمسالدا بەرىژەي 3% لەخوار سالى 2019وھە دەبىت، ئەويش سەرەپاي زىادبوونى سالانە بە رىژەي 6.2% لە ئەمسالدا. يەككە لە ھۇكارە كاني نەگەپانەوھەي خواست بۇ بەكارھىنانى نەوت لە ئەمسالدا بە بەراورد بە 2019 دەگەپتەوھە بۇ ھۇيە كاني گواستەوھە، چونكە لە ئەمسالدا چاۋەپوانا كەرىت بەكارھىنانى نەوت بۇ گواستەوھە بگاتەوھە پىش بلبوونەوھەي كۇفئىد-19. بەكارھىنانى نەوت بۇ فرۇكەوانى وادادە نرېت بەرىژەي 20% لە 2019 كەمتر بىت و خواستى سالانەش بە رىژەي 30% كەمتر بىت لە پىش بلبوونەوھەي كۇفئىد-19. گەپانەوھەي تەواۋ بۇ بەكارھىنانى نەوت وھەك پىش 2019 بەواتاي زىادبوونى 1.5% دەردانى دووانە ئۇكسىدى كارىبۇن زىاترە لە 2019 دىت.

لەنئو جۇرە جىاۋازە كاني وزە، لە ئەمسالدا خواست بۇ گازى سرووشتى گەورە تريىن ئاست تۆماردەكات، بەشىۋەيەك كە دەگاتە ئاستى سەرۈو 2019. لە ئەمسالدا خواست بۇ گازى سرووشتى بەرىژەي 3.2% زىاد دەكات، كە ھۇكارى سەرەكى ئەم زىادبوونەش بەھۇي ولتانى ھەر دوو كىشۋەرى رۇژەلئى تاۋەپاست و ئاسيا لەگەل رووسىادايە. ئەم زىادبوونەي خواستىش بۇ گازى سرووشتى بەماناي 1% زىاتر لە ئاستى 2019 دىت. ئەويش لەكاتىكدايە، كە لە ئەمريكا بەيەككە لە گەورە تريىن بازارە كاني گازى سرووشتى لەسەر ئاستى جىھان دادەنرېت، خواست بۇ گازى سرووشتى بە برى 20 مىليار پى سىجا ياخود 20% بە بەراورد بە سالى رابردوۋ كەمدەكات. لەراستىشدا ھۇكارى سەرەكى ئەم كەمبوونەوھەيەش دەگەپتەوھە بۇ سىن ھۇكار: بىپارە كاني ئىدارەي نوئى ئەمريكا، پەرەپىدان و زىادبوونى بەردەوامى وزە بەردەوامە كاني و گرانبوونى نرخی گازى سرووشتى. بە نىزىكەي سىن چارەكى گەشە كەردنى خواست بۇ گازى سرووشتى لە 2021دا دەگەپتەوھە بۇ ھەردوۋ كەرتى پىشەسازى و بالەخانە كاني، لەكاتىكىشدا بەرھەمھىنانى كارەبا لە گازى سرووشتى لەخوار ئاستى

دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە 2021دا

سالى 2020 دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن بەرپۇزە 5.8% ياخود 2 گىگا تۇن كەمىكىد، كە ئەمەش بە گەورەتەرىن كەمكىدىن لە دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە مېزۇودا ھەژماركرا و پىنچ ھىندەي ئەو كەمكىدەنەھە بوو بەھۇي قەيرانى دارابى جىھان لە 2009دا روويدا. كەمكىدىن دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن زىاترلە خواست بۇ وزە دەرکەوت، ئەويش بەھۇي رىكارەكانى بىلابوونەھەي پەتاي جىھانى (پاندىمىك)، كە بوو ھۇي كەمبوونەھەي خواست بۇ نەوت و خەلوز و زيادبوونى خواست لەسەر وزە بەردەوامەكان. ھەرچەندە سالى 2020 دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن كەمكىدىد، بەلام لەو سالىدا دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن كە پەيوەندى بە وزەھە 31.5 گىگا تۇن بوو، كە ئەمەش بە بەرزترىن رىژەي سالىدەي دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە كەشۇھەواي ژىنگەدا دادەنرەيت، كە دەكاتە 412.5 بەش بۇ ھەر مىليونىك لەو سالىدا و نرىكەي 50% بەرزتر لە قۇناخى دەستپىكىدىن شۇرشى پىشەسازى لە جىھاندا.

لە ئەمسالىدا، پىشپىدەكرەيت دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن بەرپۇزە 4.8% زيادبكات، ئەويش بەھۇي زۇربوونى خواست بۇ خەلوز، نەوت و گاز بەھۇي دەستپىكىدەنەھەي چالاكىيە ئابوورىيەكان لە جىھاندا. دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە 2021 بگاتە 1 ھەزار و 500 مىليون تۇن، كە ئەمەش بە گەورەتەرىن زيادبوون دادەنرەيت لەدوای قەيرانى ئابوورى جىھان و باشبوونەھەي ئابوورى. دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە 2021دا 400 مىليون تۇن ياخود 1.2% لەخوار سالى 2019و دەبەيت.

سەرەپاي زيادبوونى چالاكىيە ئابوورىيەكان وزىادبوونى خواست بۇ وزە لە 2021 لەسەر وو ئاستى 2019، بەلام پىشپىدەكرەيت ئاستى دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن نەگاتەھە ئاستى پىش بىلابوونەھەي كۇشىد-19. تەننەت لەگەل زيادبوونى دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە بەكارھىنانى نەوتەھە لە ئەمسالىدا بگاتە 650 مىليون تۇن. ئەوا دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە بەكارھىنانى نەوتەھە نيەي كەمبوونى 2020دەبەيت، كە دەكاتە دەردانى 500 مىليون تۇن دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لەخوار ئاستى 2019و، ئەويش بەھۇي بەردەوامى رىكارەكانى بىلابوونەھەي كۇشىد-19 و سنوورداركردنى چالاكىيەكانى گواستەھە لە 2021دا. لە ئەمسالىدا، دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە گواستەھەي ئاسمانى نىودەولتەتيەھە 200 مىليون تۇن، واتە يەك لەسەر سى لەخوار ئاستى پىش بىلابوونەھەي كۇشىد-19و يە. لەكاتىدا لەئەمسالىدا بە بەراود بە 2019، دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە گواستەھەي زەويىنى و گواستەھەي ئاسمانى ناوخۇيى بە رىژەي 5% ياخود 300 مىليون تۇن كەمتر دەبەيت.

ئاسايىبوونەھەي تەوايى گواستەھەي جىھان دەبەيتە ھۇي زيادبوونى دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە بەكارھىنانى نەوتەھە بەرپۇزە 1.5% لەسەر وو سالى 2019، بەلام دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە بەكارھىنانى خەلوزەھە دەبەيتە ھۇي دەردانى 640 مىليون تۇن، واتە دەردانى 14.8 گىگا تۇن ياخود 0.4% زىاترلە ئاستى 2019. سالى 2014 بەرزترىن ئاستى دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن لە بەكارھىنانى خەلوزەھە تۇماركراو. ئەگەر بەكارھىنانى خەلوز بەوشىوہەي ئازانسى نىودەولتەتيە وزە بۇ 2021 كىردوويەتى ئەوا دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۇن 350 مىليون تۇن لەخوار ئەو ئاستەھە دەبەيت.

وزە بەردەوامەكان تاكە چىرۇكى سەرکەوتووي قۇناخى بىلابوونەھەي پەتاي كۇشىد-19، لە سالى بىلابوونەھەي پەتاي جىھاندا (پاندىمىك) خواست بۇ وزە بەردەوامەكان بەرپۇزە 3% زيادىكىد و چاوپروانىشەكرەيت بەھەمان شىوہ و بگرە زىاترىش ئەم زيادبوونە لە ھەموو سىكتەرەكان بۇ وزە بەردەوامەكان لە 2021 بەردەوامبەيت. بەتەنپاش لە ئەمسالىدا خواست بۇ بەرھەمھىنانى كارەبا بە رىژەي 8% ياخود 8 ھەزار 300 تىراوات لە وزە بەردەوامەكان زيادىكىدو، كە بە گەورەتەرىن گەشەكردىن سالىدە دادەنرەيت. چاوپروانەكرەيت لە ئەمسالىدا وزە بەردەوامەكان نيەي ئەو زيادبوونەي لە خواست بۇ بەكارھىنانى كارەبا ھەبە پىركاتەھە. ھەرۋەھا، پىشپىدەكرەيت وزەي خۇر و با بەشدارىي لە 2 لەسەر 3 گەشەكردىن وزە بەردەوامەكان بكات. لە 2021دا بەرپۇزە 30% وزە بەردەوامەكان بەشدارىي لە زيادبوونى بەرھەمھىنانى كارەبا دەكەن، كە ئەمەش لە دواي شۇرشى پىشەسازىيەھە بەگەورەتەرىن بەشدارىي وزە بەردەوامەكان دادەنرەيت لە بەرھەمھىنانى كارەبا و بە رىژەي 27% بەراود بە 2019 زياد دەكات. پىشپىدەكرەيت لە ئەمسالىدا بەرھەمھىنانى كارەبا لە خۇرەھە بەرپۇزە 18% ياخود 145 تىراوات لە كاژىرىكدا زىاتر بىت.

ولتاي چىن بەتەنيا نرىكەي نيەي كۇي زيادبوونى جىھان لە بەرھەمھىنانى كارەبا لە وزە بەردەوامەكانى بەردەكەويپت، پىشپىدەكرەيت لە ئەمسالىدا چىن زىاتر لە 900 تىراوات لە كاژىرىكدا كارەبا لە وزەي خۇرەھە بەرھەمھىنەيت، بەدوای ئەويشدا ولتاتانى يەكىتى ئەوروپا بە 580 تىراوات لە كاژىرىكدا و ئەمرىكاش بە 550 تىراوات لە كاژىرىدا بەشدارىي زيادبوونى بەرھەمھىنانى كارەبا لە خۇر و با دەكەن.

ماوہي زىاتر لە 10 سالى خواست بۇ كارەبا لەسەر ئاستى جىھان زىاتر دەبەيت، لە ئەمسالىدا خواست بۇ كارەبا بەرپۇزە 4.5% ياخود 1 ھەزار تىراوات زياد دەكات، ئەمەش پىنچ ھىندەي ئەو كەمبوونەھەي كە لەسالى رابىردوودا بەھۇي بىلابوونەھەي كۇشىد-19و روويدا.

رېژەى زۇرى ئەم زىادبوونەش، كە دەكاتە 80% بەھۆى ولتانى تازە پېشكەوتوو وگەشەكردوو بوو. بەتەنيا چىن نىكەى نىوہى ئەم زىادبوونەى بەردەكەوئىت و ولتانى گەشەكردووى ئابوورېش لەخوار ئاستى 2019وہ دەمىنئىتەوہ.

لە ئەمسالدا پېشېبىندەكرىت خواست بۇ بەكارهئىنانى خەلوز و خەلوزى بەردىن بگاتەوہ ئاستى 2014 و ئاستى 2019 تىپەرئىنئىت. بەپىى پېشېبىنئىيەكان لە 2021دا، خواست بۇ خەلوز بەرئىژەى 4.5% زىاد دەكات، كە نىكەى 80% ئەم زىادبوونەش بەھۆى كېشووہرى ئاسىاوہ دەبئىت. بەتەنىاش چىن بەرپرسيارە بە رېژەى 50% لەم زىادبوونەى بەكارهئىنانى خەلوز لە ئەمسالدا. لە ئەوروپا و ئەمريكاش بەكارهئىنانى خەلوز زىاددەكات، بەلام ناگەرئىتەوہ پېش بئابوونەوہى پەتاي كۆفئىد-19. سىكتەرى كارەبا بەرئىژەى 50% بەشدارىكرد لە كەمكردنەوہى دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۆن لە 2020، كە سەرچاوہكەى بەكارهئىنانى خەلوز بوو، بەلام لە ئەمسالدا بەرئىژەى 80% لەزىاتر دەردانى دووانە ئۆكسىدى كاربۆن لە جىھاندا بەشدارىدەكات.

لە كۆتايىدا، ئاسۆى وزە لە 2021 بەندە بە رىكارەكانى ولتان بۇ رىگرىكردن لە شەپۆلى سىيەمى كۆرؤنا و بئابوونەوہى كۆرؤناى گۆراو، پەسەندكردنى پاكىجى هاندانى ئابوورى ولتان و دەستپىكردنەوہى چالاكىيە ئابوورىيەكان. رەنگە گەرئانەوہى خواست بۇ جۆرە جىاوازەكانى وزە ھەرگىز وەك پېش سەردەمى كۆرؤناى لىنەبەتەوہ و جىهان ئاراستەبەكى دىكە لە بەكارهئىنان و بەرھەمھئىنانى جۆرە جىاوازەكانى وزە لە ئەمسال و سالانى داھاتوودا بگرئىتەبەر.

[i] <https://www.iea.org/reports/global-energy-review-2021>

[ii] <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>